

Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καί ἡ καύση τῶν νεκρῶν

(Κείμενο ἀπό τό ἔντυπο
«Ὁρθοδοξία καί αἵρεσις» τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μαντινείας καί Κυνουρίας, τεύχ. 121,
Ἰουλ. - Δεκ. 2022)

Σύντομο ἱστορικό τοῦ προβλήματος

Τό ζήτημα τῆς καύσης τῶν νεκρῶν ἐξακολουθεῖ νά διχάζει πολλούς στή χώρα μας, παρά τό γεγονός ὅτι θεωρεῖται σήμερα λελυμένο, τόσο ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας, ὅσο καί ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ μέν Πολιτεία ἐπιτρέπει πλέον καί νομικά τήν καύση τοῦ σώματος μετά τόν θάνατο σέ ὄσους τό ἐπιθυμοῦν, ἡ δέ Ἐκκλησία ἐμμένει σταθερά στήν παραδοσιακή ἀποψη ὅτι ἡ καύση τῶν νεκρῶν δέν εἶναι ἐπιτρεπτή στά μέλη της, τοὺς Ὁρθοδόξους πιστούς. Γιά τήν ἀκρίβεια, ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία δέχεται ὅτι δέν ὑπάρχουν «νεκροί», ἀλλά «κεκοιμημένοι», πού ἀναμένουν τήν ἀφύπνισή τους στή μελλοντική ἀνάσταση τῶν σωμάτων. Ὡστόσο, θεωρήσαμε σκόπιμο νά ἀσχοληθοῦμε μέ τό θέμα ἐπειδή, α) κάποιες χριστιανικές ὁμολογίες καί αἵρέσεις ἀποδέχονται τήν καύση τῶν νεκρῶν, θεωρώντάς την πράξη σύμφωνη μέ τή χριστιανική Παράδοση καί β) κάποιοι Ὁρθόδοξοι πιστοί ἐπιλέγουν τήν πράξη αὐτή, εἴτε ἀπό ἄγνοια, εἴτε ἀπό λανθασμένη ἐκτίμηση, θέλοντας ὅμως νά παραμένουν μέλη τῆς Ἐκκλησίας, νά ψάλλεται ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία τους, νά τελοῦνται τά Μνημόσυνά τους κ.λπ. Εἶναι εὐνόητο, ὅτι ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας ὡς πρός τό ζήτημα αὐτό ἀφορᾶ στά μέλη της καί σέ καμμιά περίπτωση δέν ἀποβλέπει στό νά ἐκβιάσει τίς ἀπόψεις ἄλλων συνανθρώπων μας, ἀθέων, ἑτεροθρήσκων, ἑτεροδόξων κ.λπ., τήν ἐλευθερία γνώμης τῶν ὁποίων σέβεται ἀπόλυτα.

Ὁ Πανάγιος Τάφος τοῦ Χριστοῦ, «ἡ πηγή τῆς ἡμῶν ἀναστάσεως»

Ἀπό τίς ἐκτός τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας χριστιανικές ὁμολογίες καί αἵρέσεις, οἱ Ρωμαιοκαθολικοί ἐπιτρέπουν τήν καύση - ἀποτέφρωση τῶν νεκρῶν, μέ ἀπόφαση τῆς Β' Βατικάνειας Συνόδου (1963) καί μέ τήν προϋπόθεση ὅτι αὐτή δέν γίνεται γιά ἰδεολογικούς λόγους, πού ἔρχονται σέ σύγκρουση μέ τήν Ρωμαιοκαθολική πίστη. Οἱ παραδοσιακές

Προτεσταντικές όμολογίες (Λουθηρανοί, Άγγλικανοί, Καλβινιστές κ.τ.λ.) επίσης τήν έπιτρέπουν. Οί Πεντηκοστιανοί γενικά τήν άπορρίπτουν, πιστεύοντας ότι οί όπαδοί τους όφείλουν νά ζοϋν κατά τό παράδειγμα του Ίησοϋ, των Άποστόλων και των Προφητών, των όποιων τά σώματα έτάφησαν. Σέ κάποιες περιπτώσεις, μάλιστα, άπαγορεύουν στά μέλη τους άκόμη και νά παρακολουθοϋν τελετές άποτέφρωσης. Οί μονοφυσιτιζουσες χριστιανικές όμολογίες (Κόπτες, Αιθίοπες, Άρμένιοι), επίσης, άπορρίπτουν κατηγορηματικά τήν άποτέφρωση. Τό Ίσλάμ και ό λεγόμενος «Όρθόδοξος Ίουδαϊσμός» τήν άπαγορεύουν, ένώ ό μεταρρυθμισμένος Ίουδαϊσμός τήν άποδέχεται. Οί Άνατολικές Θρησκείες (Ίνδουισμός, Βουδισμός, Ταοϊσμός, Σιντισμός) τήν καθιστοϋν ύποχρεωτική μέ κάποιες έξαιρέσεις (π.χ. τόν θάνατο παιδιών στόν Ίνδουισμό, όπου προβλέπεται ταφή). Στόν Όρθόδοξο χώρο κάθε Αϋτοκέφαλη Έκκλησία άντιμετωπίζει τό θέμα άνεξάρτητα από τίς άλλες, άν και όλες υίοθετοϋν τήν πράξη τής ταφής και άπορρίπτουν τήν καύση.

Μέ αϋτά τά δεδομένα, ή καύση των νεκρών στην Εϋρώπη και σε άλλες χώρες έπιτρέπεται και ισχύει από δεκαετίες ή από αιώνες. Προφανώς, άσκήθηκαν πιέσεις και στή χώρα μας από κύκλους τής Εϋρωπαϊκής Ένωσης νά πράξει τό ίδιο και νά έναρμονιστεί μέ τό εϋρωπαϊκό δίκαιο. Στή Γαλλία ή άποτέφρωση έπιτρέπεται μέ διάταγμα από τό 1789, αλλά ρυθμίστηκε ειδικότερα μέ νόμο του 1887. Στή Γερμανία ό σεβασμός στή βούληση του άποθανόντος διασφαλίζεται μέ συνδυασμό διατάξεων, ένώ μέ Νόμο του 1934 ή άποτέφρωση των νεκρών έξιζώνεται μέ τήν ταφή. Στή Ίσπανία τό θέμα ρυθμίστηκε τό 1945 μέ τόν Νόμο περί θρησκευτικής έλευθερίας. Στή Βρετανία έπιτρέπεται ή άποτέφρωση μέ δικαστική άπόφαση του 1884. Σύμφωνα μέ στατιστικά τής ήλεκτρονικής σελίδας «Βικιπαίδεια», τό έτος 2007 τά ποσοστά άποτέφρωσης στή Βρετανία, στήν Έλβετία, στή Σουηδία, στήν Όλλανδία, στή Νορβηγία και στή Δανία ξεπερνοϋσαν τό 50%, στήν Ίαπωνία άνέρχονταν στό 99%, στήν Αϋστραλία στό 49% και στις ΗΠΑ στό 21%. Φυσικά, τά ποσοστά αϋτά έξαρτώνται κυρίως από τό θρήσκευμα ή τό δόγμα, πού επικρατεί σε κάθε χώρα.

Στήν Ελλάδα τό ζήτημα ανακινήθηκε για πρώτη φορά τό 1987, όταν ό τότε Δήμαρχος Αθηναίων Μιλτιάδης Έβερτ, μέ έπιστολή του προς τήν Ί. Σύνοδο, ζητοϋσε τή γνώμη τής Έκκλησίας για τό θέμα. Σχετικές συζητήσεις έγιναν τό 1992 μέ πρωτοβουλία του Ύπουργείου Παιδείας. Τό 1996 ιδρύθηκε ή «Έλληνική Κοινωνία Άποτέφρωσης», μέ σκοπό νά έπιτύχει νομοθετική ρύθμιση, πού νά έπιτρέπει τήν άποτέφρωση. Για τόν σκοπό αϋτό κατέθεσε δύο νομοθετικές προτάσεις τό έπόμενο διάστημα. Τό 2006 ό Νόμος 3448/2006 έπέτρεψε τήν άποτέφρωση νεκρών, των όποιων οί θρησκευτικές πεποιθήσεις δέν τήν άπαγορεύουν. Όστόσο, δέν προέβλεπε τούς όρους ίδρυσης Άποτεφρωτηρίων και ή μέθοδος τής άποτέφρωσης δέν μποροϋσε νά εφαρμοστεί πρακτικά. Τό 2014 ό Νόμος 4277/2014 προβλέπει τήν ίδρυση Άποτεφρωτηρίων σχεδόν παντοϋ, εκτός από τίς οικιστικές περιοχές, μέ τήν έγκριση όμως του Δήμου τής περιοχής. Τό ίδιο έτος ή Ί. Σύνοδος τής Έκκλησίας τής Ελλάδος απέστειλε τήν ύπ' αριθμ. 2959/29-10-2014 Έγκύκλιό της «Περί των κανονικών συνεπειών τής καύσεως νεκρών», ή όποία άπαγορεύει τήν τέλεση Νεκρώσιμης Άκολουθίας και Μνημόσυνου σε μέλη τής

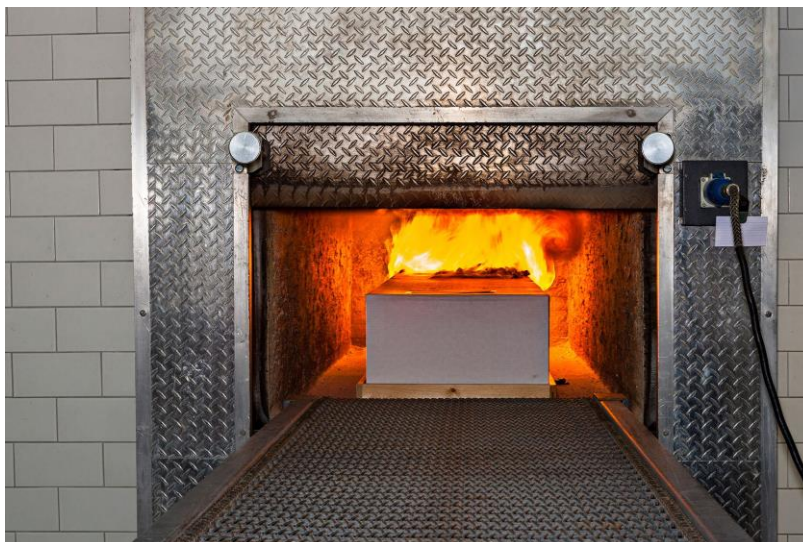
Ἐκκλησίας πού ἐπέλεξαν τήν καύση, παρέχοντας μόνο τό δικαίωμα σέ ὄσους Μητροπολίτες ἐπιθυμοῦν καί ὑπό τή διακριτική τους εὐχέρεια νά τελοῦν ἀπλῶς Τρισάγιο σ' αὐτές τίς περιπτώσεις. Ἀπό τό 2016 ὁ Νόμος 4368/2016 προβλέπει ὅτι κάθε φυσικό πρόσωπο μπορεῖ μέ δήλωσή του σέ συμβολαιογράφο νά ὀρίσει τόν τύπο τελετῆς τῆς κηδείας του καί τόν τόπο ἐνταφιασμοῦ του, καθώς καί τά πρόσωπα, συγγενικά ἢ μή, πού θά ἐκτελέσουν τήν ἐπιθυμία του. Ὡστόσο, στό διάστημα αὐτό ἡ πράξη τῆς ἀποτέφρωσης δέν εἶχε ἀκόμη ἐφαρμοστεῖ, ἐπειδή οἱ Δήμοι ἀπέφευγαν νά ἐκδώσουν ἄδειες λειτουργίας Ἀποτεφρωτηρίων, γιά νά μήν ἔρθουν σέ ἀντίθεση μέ τό φρόνημα μεγάλου μέρους τῶν δημοτῶν τους καί μέ τήν ἐπίσημη θέση τῆς Ἐκκλησίας. Στίς 30/9/2019 ἔγινε ἡ ἔναρξη τῆς λειτουργίας τοῦ πρώτου (καί μοναδικοῦ, πρὸς τό παρόν τουλάχιστον) Ἀποτεφρωτηρίου τῆς χώρας, στή Ριτσώνα Εὐβοίας. Ἐκτοτε ἡ ἀποτέφρωση εἶναι πλέον πρακτικά ἐφικτή καί στήν Ἑλλάδα. Μέ ἀφορμή τό γεγονός αὐτό, ἡ Ἱερά Σύνοδος, σέ συνέχεια τῆς Ἐγκυκλίου της τοῦ 2014, ἐξέδωσε ἐνημερωτικό Ἔντυπο «Πρὸς τόν Λαό» μέ τίτλο «Ἀποτέφρωση τῶν ἀνθρωπίνων σωμάτων. Ἀξιοπρεπῆς λύση ἢ ὠμή ἀνακύκλωση;» (τεύχ. 52, Δεκέμβριος 2019), στό ὁποῖο διατυπώνονται ἀναλυτικά ὅλες οἱ θέσεις τῆς Ἐκκλησίας γιά τό θέμα.

Οἱ ὑπέρμαχοι τῆς καύσης

Οἱ ὑποστηρικτές τῆς καύσης προβάλλουν, συνήθως, διάφορα ἐπιχειρήματα, ὅπως: α) ἡ ἀπαγόρευση τῆς περιορίζει τήν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου, μή ἐπιτρέποντάς του νά διαθέτει κατά τή βούλησή του τό σῶμα του μετά τόν θάνατο, β) ἀποτελεῖ πιό «ἀξιοπρεπῆ λύση» σέ σχέση μέ τήν ταφή, γ) ἀποφεύγεται ἡ ἐπιβάρυνση τοῦ περιβάλλοντος, ἰδιαίτερα ὅταν ὑπάρχουν Κοιμητήρια μέσα σέ οἰκισμούς καί εἶναι, ὅπως συνήθως, κορεσμένα, δ) ἐξοικονομεῖται χῶρος, ἰδίως στίς μεγάλες πόλεις μέ ἔντονο τό πρόβλημα τοῦ ὑπερπληθυσμοῦ, ε) εἶναι πιό «οἰκονομική λύση», ἀφοῦ ἀποφεύγονται τά ἔξοδα κηδείας καί οἱ δαπάνες κατασκευῆς καί συντήρησης τάφου, στ) εἶναι πράξη σύμφωνη μέ τήν ἀρχαία ἐλληνική παράδοση, ὅπου ἐπικρατοῦσε, δῆθεν, ἡ πράξη τῆς καύσης τῶν νεκρῶν ἀντί τῆς ταφῆς.

Βέβαια, τό δικαίωμα τῆς ἐλεύθερης βούλησης εἶναι ἀπόλυτα σεβαστό. Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία εἶναι κατ' ἐξοχήν χῶρος ἐλευθερίας καί δέν καταναγκάζει κανέναν νά τηρεῖ τίς παραδόσεις της. Ὅμως, ἔχει κάθε δικαίωμα, ἀλλά καί ὑποχρέωση, νά προβάλλει τίς παραδόσεις καί τά ἔθιμά της καί κάποια νά τά θεωρεῖ ὑποχρεωτικά γιά τά μέλη της. Ὅσοι ἀνήκουν σ' αὐτήν (ὅπως, ἄλλωστε, συμβαίνει καί σέ κάθε σωματεῖο ἢ ὄργανισμό), ἀνήκουν ἐπειδή ἀποδέχονται ἐλεύθερα καί τηροῦν μέ τή θέλησή τους κάποιες ἀρχές πίστεως καί ζωῆς, πού τήν διέπουν. Διαφορετικά αὐτονομοῦνται, ὅπως στήν περίπτωση πού ἐπιλέγουν τήν ἀποτέφρωση ἀντί τῆς ταφῆς, καί τότε στεροῦνται τῆς Ἐξοδίου Ἀκολουθίας (Κηδείας) καί τῶν εὐχῶν (Μνημοσύνων) τῆς Ἐκκλησίας. Ἄς σημειωθεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπό τήν πρώτη στιγμή ἐξέφρασε τήν ἄποψη ὅτι δέν ἀρκεῖ ἡ βούληση τῶν οἰκείων ἢ τῶν συγγενῶν γιά τήν

ἀποτέφρωση κάποιου, αλλά πρέπει νά ὑπάρχει ἡ προηγούμενη καί σαφῶς ἐκπεφρασμένη βούληση τοῦ ἴδιου τοῦ προσώπου γιά τή μετά θάνατον καύση τοῦ σώματός του.

«Ἀποτέφρωση». Γιά κάποιους, εἶναι ἡ «ἀξιοπρεπής λύση» γιά τή διαχείριση τοῦ νεκροῦ ἀνθρωπίνου σώματος.

Ἡ «ἀξιοπρεπής λύση» εἶναι κάτι πολύ ὑποκειμενικό. Ὁ πιστός Ὁρθόδοξος θεωρεῖ, προφανῶς, ἀξιοπρεπή λύση τήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία, τίς τιμητικές ἐκδηλώσεις πρὸς τό νεκρό σώμα, τή θυμίασή του, τή λιτανευτική ἐκφορά του, τή διαδικασία τῆς ταφῆς. Δέν θεωρεῖ ἀξιοπρεπή τή σύγχρονη διαδικασία τῆς λεγόμενης «ἀποτέφρωσης», κατά τήν ὁποία α) σέ πρώτη φάση τό νεκρό σώμα καίγεται σέ κλίβανο καί β) σέ δεύτερη φάση ὁ σκελετός καί ὅ,τι ἀπομένει θρυματίζονται σέ σπαστήρα ὀστῶν (μίξερ), συλλέγεται ἡ σκόνη σέ δοχεῖο («τεφροδόχο») καί παραδίδεται στούς οἰκείους τοῦ «ἀποτεφρωθέντος». Ἡ διαδικασία αὐτή μοιάζει περισσότερο μέ «διαχείριση στερεῶν ἀποβλήτων» ἢ μέ «ἀνακύκλωση ἀπορριμάτων» καί ὁ ὅρος «ἀποτέφρωση» στήν προκειμένη περίπτωση εἶναι παραπλανητικός: στήν πραγματικότητα δέν γίνεται μόνο καύση, ἀλλά καί θρυματισμός τοῦ νεκροῦ σώματος, οἱ δέ συγγενεῖς παραλαμβάνουν σκόνη θρυματισμένων ὀστῶν καί ὄχι «τέφρα» (στάκη). Δυστυχῶς, τή λύση αὐτή ὑποστηρίζουν ὅσοι ἰσχυρίζονται ὅτι τιμοῦν τό ἀνθρώπινο σώμα ἢ, γενικά, τό ἀνθρώπινο πρόσωπο.

Γιά τά περιβαλλοντικά καί χωροταξικά προβλήματα ὑπάρχουν λύσεις, ὅπως αὐτές ποῦ ἐφαρμόζουν κράτη μέ πολυπληθέστερα ἀστικά κέντρα, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι, στήν πλειονότητά τους τουλάχιστον, ἀκολουθοῦν τήν παράδοση τῆς ταφῆς (Η.Π.Α., μουσουλμανικές χώρες κ.ἄ.). Τό ἴδιο περίπου ἰσχύει καί γιά τά οικονομικά προβλήματα. Σέ ὅσους κατηγοροῦν τήν Ἐκκλησία ὅτι ὑποστηρίζει τήν ταφή γιά τυχόν οικονομικά ὀφέλη ὑπενθυμίζουμε ὅτι α) στήν περίπτωση αὐτή θά ἐπέτρεπε τήν καύση καί θά τελοῦσε τήν Ἐξόδιο Ἀκολουθία σέ ὅσους ἀπό τά μέλη της τήν ἐπιλέγουν καί β) κατά τό ἰσχύον νομικό καθεστῶς, τά Κοιμητήρια διαχειρίζονται ἀπό τοῦς Δήμους καί ὄχι ἀπό τήν Ἐκκλησία (Ἐνορίες).

Ὁ ἰσχυρισμός ὅτι ἡ καύση εἶναι πράξις περισσότερο συμβατή μέ τήν ἀρχαία ἑλληνική παράδοση δέν εὐσταθεῖ. Στήν ἀρχαία Ἑλλάδα ὑπῆρχε, βέβαια, ἡ πρακτική τῆς καύσης τῶν νεκρῶν, ἀλλά πολύ περισσότερο διαδεδομένη ἦταν ἡ πρακτική τῆς ταφῆς. Αὐτό προκύπτει ἀπό τίς γραπτές πηγές, ἀλλά ἐπιβεβαιώνεται καί ἀπό τήν ἀρχαιολογική σκαπάνη, πού φέρνει συνεχῶς στό φῶς νεκροταφεῖα πόλεων, τάφους ἀπλῶν πολιτῶν καί ἐνδόξων βασιλέων (ὅπως π.χ. ὁ τάφος τοῦ Ἀγαμέμνονος στίς Μυκῆνες), κτερίσματα (ἀφιερώματα) κ.λπ. Ἀκόμη καί στίς περιπτώσεις πού ἔκαιγαν τό νεκρό σῶμα, ἀκολουθοῦσε ἡ ταφή τῶν ὀστέων μέ τίς ἀνάλογες τιμές. Τό νά μένει ἄταφο τό σῶμα ἐθεωρεῖτο τεράστια προσβολή πρὸς τό ἴδιο τό πρόσωπο τοῦ νεκροῦ. Τό παράδειγμα τῆς Ἀντιγόνης εἶναι στήν προκειμένη περίπτωση χαρακτηριστικό.

Ἡ θέση τῆς Ἐκκλησίας καί οἱ προϋποθέσεις της

Ἡ σταθερή προσήλωση τῆς Ἐκκλησίας στήν παράδοση τῆς ταφῆς πηγάζει ἀπό τή διδασκαλία της γιά τόν ἄνθρωπο, τήν προέλευσή του καί τόν προορισμό του καί, εἰδικότερα, ἀπό τή διδασκαλία της γιά τό ἀνθρώπινο σῶμα. Ἡ διδασκαλία αὐτή δέν εἶναι δική μας ἐπινόηση, ἀλλά ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ, μέσω τῶν Προφητῶν Του, τῶν Ἀποστόλων, τῶν Ἁγίων καί τοῦ ἴδιου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὁ Θεός στήν προκειμένη περίπτωση μᾶς ἀποκαλύπτει καί μᾶς φανερώνει τί ἀκριβῶς εἴμαστε, τί εἶναι στήν οὐσία του ὁ ἄνθρωπος.

Ἦδη ἡ Παλαιά Διαθήκη ἀπό τίς πρῶτες σελίδες της ἀναφέρει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι δημιούργημα τοῦ Θεοῦ «κατ' εἰκόνα» καί «καθ' ὁμοίωσίν» Του (Γεν. 1,26), δηλαδή ἔχει μιᾶ σχετική ὁμοιότητα μέ τόν Θεό, ἀλλά καί τή δυνατότητα νά ὁμοιάζει συνεχῶς ἀκόμη περισσότερο μέ Αὐτόν. Ὁ ἄνθρωπος ἀποτελεῖται ἀπό σῶμα καί ψυχή. Ἄνθρωπος εἶναι ἡ ἔνωση τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων: οὔτε τό σῶμα χωρὶς τήν ψυχή εἶναι ἄνθρωπος, οὔτε ἡ ψυχή χωρὶς τό σῶμα. Ὁ ὅλος ἄνθρωπος, ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι «καλός λίαν» (πολύ καλός, σχετικά τέλειος, Γεν. 1,31). Τό «καλός λίαν» ἀναφέρεται καί στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου καί στό σῶμα του. Μπορεῖ ἡ ψυχή νά ἔχει μεγαλύτερη ἀξία, ὅπως δέχεται ἡ Ὁρθόδοξη Παράδοση, αὐτό ὅμως δέν σημαίνει ὅτι ὑποτιμᾶται καί περιφρονεῖται τό σῶμα, γιατί καί αὐτό, ὡς δημιούργημα τοῦ Θεοῦ, εἶναι σεβαστό καί τιμώμενο. Τό σῶμα δέν εἶναι τό «κακό μέρος» τοῦ ἀνθρώπου καί ἡ ψυχή τό «καλό», ὅπως πίστευαν κάποιοι ἀρχαῖοι φιλόσοφοι. Ἀργότερα ὁ ἀπόστολος Παῦλος θά πεῖ ὅτι τό σῶμα εἶναι ὁ «ναός τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», τό Ὅποιο κατοικεῖ μέσα μας (Α΄ Κορ. 6,19), ὁ «ναός» αὐτός εἶναι «ἅγιος» καί «ὅποιος τόν καταστρέφει, θά καταστραφεῖ ἀπό τόν Θεό»! (Α΄ Κορ. 3,17). Ἄν στήν Ὁρθόδοξη Παράδοση συναντᾶμε κάποιες ἐκφράσεις, πού φαίνονται ὑποτιμητικές γιά τό σῶμα, αὐτές δέν ἀναφέρονται στό ἴδιο τό σῶμα, ἀλλά στήν ἁμαρτία πού ὑπάρχει μέσα σ' αὐτό. Ὅμως, ἡ ἁμαρτία εἶναι μιᾶ κατάσταση πού προέκυψε ἀργότερα μέ ὑπαιτιότητα τοῦ ἴδιου τοῦ ἀνθρώπου καί δέν ἀνήκει στήν ἀρχική δημιουργία τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἁμαρτία ἐνοικεῖ καί στήν ψυχή κατά τόν ἴδιο τρόπο, μέ τόν ὁποῖο ἐνοικεῖ στό σῶμα. Ἡ ἁμαρτία γίνεται μέ τήν ψυχή καί μέ τό σῶμα, κυρίως μέ τήν ψυχή. Τό σῶμα μόνο του δέν μπορεῖ νά ἁμαρτήσῃ, «τό νεκρό σῶμα δέν ἁμαρτάνει», τονίζουσιν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ ἁμαρτία τοῦ Ἀδάμ στὸν Παράδεισο κατέλυσε τὴ σχετικὴ τελειότητα τοῦ ἀνθρώπου καὶ διέσπασε τὸν ἄνθρωπο στὰ συστατικά του. Ἡ μεταπτωτικὴ ἀνθρώπινη φύση εἶναι βρύτατα ἀρρωστημένη, καὶ ὡς πρὸς τὴν ψυχὴ καὶ ὡς πρὸς τὸ σῶμα. Ὁ μεταπτωτικὸς ἄνθρωπος εἶναι πλέον ἀσθενής, ἐλλιπής, «παρὰ φύσιν». Ὁ θάνατος εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἁμαρτίας τοῦ Ἀδάμ, ὅπως ἀκριβῶς εἶχε προειδοποιήσει ὁ Θεὸς τοὺς Πρωτοπλάστους: «ἢ δ' ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε» (Γεν 2,17)! Ὁ λεγόμενος «φυσικὸς θάνατος» εἶναι ἡ διάσπαση τοῦ φυσικοῦ συνδέσμου ψυχῆς καὶ σώματος, ἡ ἔξοδος τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ σῶμα καὶ ἡ ἀποσύνθεση τοῦ σώματος στὰ συστατικά του. Ἡ ψυχὴ, τὸ ἀνθρώπινο στοιχεῖο πού ἐπιβιώνει μετὰ τὸν θάνατο, δέν εἶναι πλέον πλήρης καὶ τέλειος (ὀλόκληρος) ἄνθρωπος, ἀλλὰ διασπασμένος, κατακερματισμένος, ἐλλιπής. Δέν εἶναι κἄν ἄνθρωπος, ἀλλὰ μέρος ἀνθρώπου, καὶ αὐτὸ δέν ἰσχύει μόνο γιὰ τοὺς «πολλοὺς» ἢ γιὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους!

Ὁ Χριστὸς ἦλθε στὸ κόσμο γιὰ νὰ θεραπεύσει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ νόσο τῆς ἁμαρτίας, νὰ τὸν ἀπελευθερώσει ἀπὸ τὰ δεσμά τοῦ διαβόλου, νὰ τὸν ἀποκαταστήσει στὴν ὀλότητά του (δηλαδή ὀλόκληρο, μέ ψυχὴ καὶ σῶμα) καὶ νὰ καταργήσει τὸν θάνατο. Ἡ φιlanθρωπία τοῦ Θεοῦ δέν ἀνεχόταν νὰ βλέπει τὸν ἄνθρωπο διασπασμένο. Γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτὸ προσέλαβε ὀλόκληρη τὴν ἀνθρώπινη φύση, μέ ψυχὴ καὶ σῶμα. Ἔτσι, στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ θεραπεύονται καὶ ἐξαγιαζονται τόσο ἡ ψυχὴ, ὅσο καὶ τὸ σῶμα. Ἡ πρόσληψη τοῦ ἀνθρώπινου σώματος στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ ἔνωσή του μέ τὴ θεία φύση εἶναι ἡ ὑψιστὴ τιμὴ πού μπορεῖ νὰ γίνῃ στὸ σῶμα. Τὸ Σῶμα τοῦ Χριστοῦ μέ τὴ δύναμη τῆς Θεότητος θαυματουργοῦσε, καταργοῦσε τοὺς φυσικοὺς νόμους, θεράπευε ἀσθένειες, ἐκδίωκε δαίμονες κ.λπ. Αὐτὸ τὸ Σῶμα κοινονοῦμε στὴ Θεία Εὐχαριστία καὶ γινόμεθα Χριστοφόροι καὶ Θεοφόροι, «θεοὶ κατὰ Χάριν»!

Ἡ κατ' ἐξοχὴν πράξη μέ τὴν ὁποία ὁ Χριστὸς ἀποκαθιστᾷ τὸν ἄνθρωπο στὴν ὀλότητά του καὶ καταργεῖ τὸν θάνατο εἶναι, βέβαια, ἡ Ἀνάσταση. Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ σημαίνει Ἀνάσταση τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ. Κατὰ τὴ μαρτυρία τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ὁ Κύριος ἀναστήθηκε ὡς «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων» (Α΄ Κορ. 15,20) καὶ «ἀπαρχὴ» σημαίνει ὅτι ἀναστήθηκε πρῶτος, γιὰ νὰ ἀναστηθοῦν κατὰ τὸν ἴδιο τρόπο ὅλοι οἱ ἄνθρωποι, δίκαιοι καὶ ἁμαρτωλοί. Αὐτὸ, ὅμως, εἶναι μελλοντικὸ γεγονός, πού θά συμβεῖ στὴ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Χριστοῦ. Τώρα, ὅσοι μέ τὴ θέλησή τους ἀκολουθοῦν τὸν Ἀναστάντα Χριστὸ μετέχουν στὴν «πρῶτη ἀνάσταση», στὴν ἀνάσταση τῆς ψυχῆς, καὶ λαμβάνουν τίς ἀπαρχές τῆς αἰώνιας καὶ ἀληθινῆς ζωῆς. Τότε, ὅταν θά ἀναστηθοῦν καὶ τὰ σώματα, θά ἀποκατασταθεῖ ὁ ὅλος ἄνθρωπος μέ ψυχὴ καὶ σῶμα, ὅπως δημιουργήθηκε ἐξ ἀρχῆς. Τότε τὰ σώματα τῶν δικαίων θά συννευφραίνονται μαζί μέ τίς ψυχές τους καὶ τὰ σώματα τῶν ἁμαρτωλῶν θά μετέχουν στίς ὀδυνηρές ἐπιπτώσεις τῆς ἁμαρτίας.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ Ὁρθόδοξοι θεωροῦμε τὴν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ ὡς κορυφαῖο γεγονός τῆς σωτηρίας μας καὶ πιστεύουμε μέ βεβαιότητα στὴν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν, δηλαδή στὴν ἀνάσταση τῶν σωμάτων. Ἡ πίστη στὴν ἀνάσταση καὶ ἡ διαρκὴς

προσομνή της είναι προϋπόθεση τῆς χριστιανικῆς μας ιδιότητος, πού ἔχει συμπεριληφθεῖ στό Σύμβολο τῆς Πίστεως («προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν»). Ἡ ταφή τοῦ νεκροῦ σώματος ἀποτελεῖ σαφῆ διακήρυξη τῆς πίστεως μας στήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καί τῆς χριστιανικῆς βεβαιότητος ὅτι μετὰ τήν Ἀνάσταση τοῦ Χριστοῦ δέν ὑπάρχουν πλέον «νεκροί», ἀλλά «κεκοιμημένοι», πού περιμένουν νά ἀναστηθοῦν σέ τόπους πού δέν ἀποκαλοῦνται «Νεκροταφεῖα», ἀλλά «Κοιμητήρια». Ἡ πράξη τῆς καύσης, ἀντίθετα, ὑποδηλώνει ἔμμεσα ὅτι ὁ θάνατος εἶναι τό ὁριστικό τέλος τοῦ ἀνθρώπου. Δέν ὑπάρχει μετὰ θάνατον ζωή, οὔτε ἀνάσταση νεκρῶν. Ὅτι ἀπομένει ἀπό τόν ἄνθρωπο (τό σῶμα του) ἐξαφανίζεται πάραυτα μέ τήν ἀνθρώπινη παρέμβαση στή φυσική διαδικασία.

Γι' αὐτό ποτέ στό παρελθόν ἡ Ἐκκλησία δέν ἀκολούθησε τήν παράδοση τῆς καύσης. Μόνο κάποιες χριστιανικές ὁμολογίες στήν ἐποχή μας τήν υἱοθέτησαν. Τά σώματα τῶν Πατριαρχῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τῶν Δικαίων τῆς ἐποχῆς καί τῶν Προφητῶν ἐτάφησαν μέ τιμητικές ἐκδηλώσεις. Τό Σῶμα τοῦ Κυρίου ἐτάφη καί ἡ Ἀνάσταση ἔγινε μέ τήν ἔνδοξη ἔξοδό Του ἀπό τόν Πανάγιο καί Ζωοδόχο Τάφο. Τά σώματα τῶν Ἁγίων, ἀλλά καί τῶν ἀπλῶν πιστῶν, θάπτονται μέ τίς προβλεπόμενες τιμές. Τό νεκρό σῶμα τίθεται στό κέντρο τοῦ Ναοῦ, θυμιάζεται, τελεῖται ἡ Ἐξόδιος Ἀκολουθία του ἀπό τόν ἱερό Κλήρο, δέχεται τόν «τελευταῖο ἀσπασμό» ἀπό ὅλους καί συνοδεύεται λιτανευτικά στό Κοιμητήριο. Ἰδιαιτέρα τιμῶνται τά σώματα τῶν Ἁγίων (ιερά Λείψανα), τά ὁποῖα συνήθως εὐωδιάζουν, θαυματουροῦν καί σέ κάποιες περιπτώσεις παραμένουν ἄφθαρτα. Τά Λείψανα τῶν Ἁγίων εἶναι πηγές Χάρως, εὐλογίας καί ἁγιασμοῦ γιά τούς πιστούς. Ἄν ἡ Ἐκκλησία εἶχε ἀποδεχθεῖ τήν καύση τῶν νεκρῶν, θά εἶχε στερηθεῖ τούς πολυτιμότερους θησαυρούς της, τά Λείψανα τῶν Ἁγίων της!

Ἱερεὺς Σωτήριος Ὁ. Ἀθανασούλιας